

Italië – Nederland

Italië. Altijd als ik er weer geweest ben denk ik: wat een prachtig land voor vakantie, maar wat moet het een ramp zijn om er te werken en te leven.

Dat het een prachtig vakantieland is, is duidelijk. Of je nu van de bergen houdt of van de zee, je kunt er jarenlang op vakantie gaan en toch steeds weer iets nieuws ontdekken. Dat geldt ook voor de steden en stadjes en “cultuur” in het algemeen. De binnensteden zijn er mooier gebleven dan in Nederland: vergelijk Siena maar eens met Gouda, Montepulciano met Deventer. Het weer is er beter: op 17 oktober zaten we lekker buiten te eten in de tuin. Enzovoort.

Hoezeer het een ramp moet zijn om er te werken en te leven is te zien aan het aantal buitenlanders dat er heen gaat om te werken. Slechts een enkeling werkt er als *international civil servant* in Rome, en Rick van der Ploeg heeft als hoogleraar aan het Europees Universitair Instituut gewerkt, maar dat telt niet. Een universiteit, ik ben vergeten welke, vertelde laatst trots aan een journalist van de *Corriere della Sera* dat zij het hoogste percentage buitenlandse academici had onder Italiaanse universiteiten: wel vijf procent. Vijf procent! Bij mij in de capaciteitsgroep in Rotterdam is het tien keer zo veel. En in Rotterdam werken ze niet vanwege “de liefde” – wat, als je het artikel goed las, wel de belangrijkste reden was voor de buitenlanders aan die Italiaanse universiteit.

De overheid, of het nu gaat om de nationale, regionale, provinciale of gemeentelijke, zij werkt in het algemeen slecht. In Florence lijken de wegen nog het meest op een lappendeken van gatenkazen en je komt er altijd te laat achter dat er geen kraanwater is. De geringe bereidheid om het land vooruit te helpen wordt helemaal duidelijk als je de politiek bekijkt. Het klagen van veel Italianen over de regerende klasse heeft onderhand plaats gemaakt voor schaamte en vertwijfeling over de kaste: hoe komen we van deze mensen af? Ook is het er in het algemeen slecht gesteld met de informatievoorziening: probeer maar eens een huis te kopen, let op de score van Italië in de *ranking* van Transparency International en lees het boek van Alexander Stille over Berlusconi. Lichtpuntje: ik ken maar weinig kranten als *Il Sole 24 Ore*, een kwaliteitskrant met binnen- en buitenlands nieuws, maar ook met gedetailleerde informatie voor ondernemers en managers en met een keur aan economen van wereldfaam als columnisten.

Waarom is dit relevant voor u in Nederland? Italianen geven verschillende antwoorden op deze vraag. Het

eerste luidt: Italië is het voorland van elke westerse democratie. De grote privébelangen, de marktconcentratie van media en de groei van het aantal pr-figures en spindoctoren eroderen onherroepelijk de *checks and balances* van democratische instituties en maken het steeds eenvoudiger om politieke beslissingen te nemen om persoonlijke belangen zeker te stellen en om die te verkopen onder het mom van het landsbelang.

Het tweede antwoord is: andere landen staan er even slecht voor als Italië, maar de bewoners van die landen zijn naïef en de journalisten schrijven er niet over hoe de vlag er werkelijk bij staat. En trouwens, Berlusconi is de minst slechte, *il meno peggio*. Die uitdrukking moet u echt kennen als u weer naar Italië gaat, maar let wel op de uitspraak: ongeveer “pedzjo”.

Het derde antwoord luidt dat in het openbare leven twee evenwichten mogelijk zijn: een goed evenwicht en een slecht evenwicht. Italië zit in het laatste. Een slechte politieke kaste waarmee eerbare burgers niet geïdentificeerd willen worden en die daarom alleen aantrekkingskracht uitoefent op anderen die het publieke belang niet hoog in het vaandel hebben staan. Een zichzelf versterkend proces dat negatief uitpakt. Geen Italiaan wenst u dit slechte evenwicht toe. Het vierde antwoord is dat Italië een groot land is en dat veel Italianen bij bijvoorbeeld de Europese Commissie gaan werken. Ze zijn goed voorbereid op het meedoen aan *concorsi*, beter dan wij Nederlanders. Italianen en mensen uit andere landen met zwakke instituties en gebrekkige *public service mentality* zouden de EU kunnen uithollen. En dat is op zijn beurt weer een gevaar voor Nederland.

Op elk antwoord heb ik wel een reactie, maar die zal ik u besparen: ze lijken waarschijnlijk toch veel op uw eigen reacties. Maar het feit dat uw reactie op de mijne lijkt, is precies het punt dat ik wil maken. Dat duidt er waarschijnlijk op dat we impulsief zijn en niet echt nadenken. En dat is het begin van het einde.